

АХБОРОТ МАЙДОНИДАГИ ТАҲДИДЛАР ВА ИЖТИМОЙ
ТАРМОҚЛАРНИНГ САЛБИЙ ТАЪСИРИ**O‘rinboyev Odiljon Ahmadovich***Farg‘ona shahar 7-o‘rta ta’lim
maktab tarbiya fani o‘qituvchisi
urinboyevodiljon98@gmail.com*

Аннотация: Ушбу мақолада ҳозирги таҳликали замонда интернет тармоғи орқали тарқатилаётган ғаразли маълумотлар, турли бузғунчи ғоялар одоб-ахлоқни емирувчи манфур иллатларни ёшлар тарбиясида кўрсатаётган салбий таъсирлари таҳлил қилинган. Шунингдек, ижтимоий тармоқларни ёшлар ҳаётидаги ўрни ва уларни салбий томонлари ёритиб берилган.

Калит сўзлар: ахборот, интернет, ижтимоий тармоқ, хуруж, виртуал олам, ахборотлашган жамият.

Ҳозирги кунда биламизки, ахборот давлат ва жамият ривожланишининг муҳим омилидир. Дунё ягона ахборот маконига айланган бир паллада ундан “холи” бўлиш ҳам мумкин эмас.

Бугинги кунда кўпгина интернет фойдаланувчилари ўз маблағларини, куч-қувватларини ва, энг асосийси, вақтларини нимага сарф қилишаётганликлари ҳақида ўйлаб ҳам кўришмаяпти. Унча-мунча ота-оналар тушунмайдиган интернетнинг сиру синоатини беш қўлда биладиган зукко ўғил-қизларимизнинг саноғи йўқ. Бундай вазиятни бир томондан, ёшларимизнинг зукколиги қувонарли ҳол деб баҳоласак, иккинчи томондан эса, айнан интернет оилада фарзандларнинг ва таълим муассасаларида таҳсил олаётган ёшларнинг “тарбиячи”сига айланмоқда. Бошқача айтганда эса, фарзандларимиз ва ўқувчиларимиз тарбиясини интернетга топшириб қўйдик. Бу ҳолат ачинарли, албатта. Лекин бугунги кун ҳақиқати шуки, ўқувчининг интернетдан фойдаланиш даражаси юқори, ўқитувчиники паст ёки умуман бу имкониятдан фойдаланишни тушунмайди ҳам. Оилада ҳам шу аҳвол: фарзандларнинг билими ва тажрибаси етарли, ота-она эса бу ҳақида юзаки информацияга эга, холос. Натижада ёшларнинг тарбияси интернетда назоратсиз қолмоқда. Четдан туриб “ахборот хуружи”ни авж олдираётган бузғунчилар айнан мана шу “вазиятдан”дан фойдаланиб қолишга чиранаётганларидан кўз юмиб бўлмайди. Ёшларимизнинг янгиликка интилувчанлиги, замон билан ҳамоҳанг ҳолда бўлишга интилишларини инобатга олсак, уларнинг ахборот технологияларидан фойдаланишга қизиқиши юқорилигини кузатамиз.

Ҳозирги таҳликали замонда интернет тармоғи орқали тарқатилаётган ғаразли маълумотлар, турли бузғунчи ғоялар одоб-ахлоқни емирувчи манфур иллатлар ҳар бир кишини ташвишга солиш аниқ. Интернет ёрдамида ишлар осон ва тез

бажарилади. Лекин кейинги пайтларда интернет билан боғлиқ бузғунчиликлар, глобал тармоқдан қабих мақсадда фойдаланаётганлар кўпайиб бормоқда. Оқибатда, залолатга бошловчи электрон нашрлар ва видеолавҳалар кенг ёйилмоқда. Асосий муаммо, интернетдан ким қандай мақсадда фойдаланишида. Ҳозир ёш бола ҳам компьютерни бемалол ишлата олади. Бир қарашда, унинг ёмон жойи йўқдай. Аммо ҳаддан ошилса, назорат бўшаса оқибати жуда ёмон бўлади. Интернетга кираётган ёшлар сони соат сайин ортмоқда. Бир муҳим маълумот: Болаларни асрайлик (Save the children) халқаро ташкилоти АҚШ даги 15-17 ёшли ўсмирларнинг 85%и, Канада ёшларининг 93%и интернетдан мунтазам фойдаланишини эълон қилди. Ўзбекистонда интернетдан фойдаланувчиларнинг сони 2008 йилда икки миллион бўлса, ҳозир ўн миллиондан ошгани, уларнинг аксари ёшлар эканини қайд этиш керак. Ғаламис кимсалар ёшларни ўз тузоқларига илинтиришда интернетдан усталик билан фойдаланмоқда. “Ўзларини яқин дўст” ёки “ҳидоятга чорловчи” сифатида танитиб ёшларни тўғри йўлдан чалғитмоқда. Аслида, уларнинг дин ва шариат ҳақида умуман илмлари йўқ, фақатгина тўдабошидан ёдлаб олганларини такрорлашдан нарига ўтмайдилар. Бошқа томондан қараганда, улар бу жоҳиллиги билан бошқаларни ҳам жар ёқасига тортаётгани ва кимнидир ноғорасига ўйнаётганини билмайдилар. Бундайлар аввал дину-диёнат, ибодат, жаннат ҳақида турли жозибали сўзларни гапириб, ғўр ёшларни йўлдан уриб, охир –оқибатда разолат қурбонига айлантормоқда.

Ёшларнинг кўп ҳолларда интернетдан фақат кўнгилочар восита сифатида фойдаланиши ташвишлидир. Улар эзгу мақсадлар қолиб, мусиқа кўчириш, клиплар ва кинолар кўриш, йигит-қиз танишуви билан овора бўлмоқда. Ижтимоий тармоқларда вақтни беҳуда сарфлаш ҳеч бир фойдасиз суҳбатлар қуриш исрофдан бошқа нарса эмас. Вақтни исроф қилиш эса гуноҳдир. Ароф сурасининг 31- оятида “У исроф қилувчиларни севмайди”, деб огоҳлантирган. Ёшлар ўртасида энг оммабоп сайт “Odnoklasniki.ru”, “Facebook”, “Twitter” каби ижтимоий тармоқлар лоқайдлик, ҳаёсизлик, тубанлик тарғиботига “хизмат” қилмоқда. Ёшлар тафаккурини зифлаштиришга, онгини заҳарлашга қаратилган бузғунчи хабарлар тобора кенг тарқалмоқда.

Интернет тармоғига ўтирган киши кўпинча ёлғиз бўлади. Томоша қилаётган, ўқиётган нарсалари маънавиятимизга, ахлоқимизга, динимизга мувофиқ ёки мувофиқ эмаслиги даргумон. Бундай ишлар хоҳ ошқора хоҳ яширин бўлсин барча-барчасини Аллоҳ ҳаром қилган. Ҳозирги кунда ёшларимизнинг интернетда соатлаб муккасидан кетиб турли хил бетамиз, маънисиз ўйинлар домига шўнғиб, умрларини зоя қилаётганларига гувоҳ бўламиз. Шу билан бирга, улар ўзларининг саломатликларига ҳам жиддий зарар етказишмоқда. Тиббиёт олимларининг таъкидлашича, узоқ вақт давомида, саккиз-ўн соатлаб интернетда ўтирганлар ўзига хос сурункали хасталикларга чалинади. Виртуал оламда компьютер тугмасини икки марта босиб, исталган шахвоний фильмни томоша қилиш мумкин. Бундай беҳаёликларни тарғиб

қилувчи интернет сайтлари сони миллионларни ташкил этади. Ушбу сайтларда “саёхат” қилаётганларнинг асосий қисмини 12-17 ёшли ўсмирлар ташкил этмоқда. Бир кунда қидирувга берилётган сайтларнинг 25 фоизини айнан ушбу сайтлар ташкил этади. Маълумотларга қараганда, уяли телефон орқали беҳаё-порнографик фильмларни тайёрлаш ва тарқатиш энг тез ривожланаётган бизнес турига айланган. Афсуски, ҳозир оммалашиб бораётган ижтимоий тармоқларда ҳам бу каби беҳаё фильмлар, суратлар ва видеолар ҳоҳлаганча топилади. Айниқса, “Odnoklasniki.ru”, “Мой мир”, “Facebook”, ҳамда “Twitter” ижтимоий тармоқлардаги порнография, ваҳшийлик ва бузғунчи ёт ғоялар таъсири ёшларни ҳар томонлама тубанлаштириб тубсиз жарга улоқтириши ҳеч гап эмас.

2006 йили болалар ва ўсмирлар келажаги учун ўта хавfli воситалар деб интернет ва уяли телефон тан олинган. Сабаби уларда тарғиб этилаётган беҳаё материаллар ёшлар ахлоқини бузиб, келажагига раҳна солаётгани аниқ. Демак, бу иллат ёшларнинг онгу-шуурини заҳарлаб, иймонига раҳна соладиган ва тубанликка етаклайдиган хатарли иллат экани маълум. Бу иллатнинг дунё ва охирагимиз учун ўта хатарли экани аниқ.

Маънавий бўшлиқ пайдо бўлдимиз, четда пайт пойлаб юрган кимсалар бузғунчи ғояларини тиқиштиришга ва ёшларни онгини заҳарлашга ҳаракат қиладилар. “Бундай кучларнинг ғаразли муносабати аввало бой ва қадимий маънавиятимизга қарши қаратилгани, улар халқимизни ана шу бебаҳо бойликдан жудо қилиш учун ҳар хил усул ва воситалар билан зўр бериб уринаётгани барчамизни ташвишлантирмасдан қолмайди, албатта,-деб таъкидлайди давлат раҳбари-Нега деганда, инсониятнинг кўп минг йиллик тажрибаси шундан далолат берадики, дунёдаги зўравон ва тажовузкор кучлар қайси бир халқ ёки мамлакатни ўзига тобе қилиб, бўйсиндирмоқчи, унинг бойликларини эгалламоқчи бўлса, авваламбор, уни қуролсизлантиришга, яъни энг буюк бойлиги бўлмиш миллий кадриятлари, тарихи ва маънавиятидан жудо қилишга уринади”. Шу билан бирга, бугун ён-атрофимизда, узоқ-яқин минтакаларда юз бераётган воқеаларни инобатга оладиган бўлсак, ҳали онги, ҳаётий қарашлари шаклланиб улгурмаган ёшларни чалғитишга қаратилган ғаразли кучлар ҳам интернет имкониятларидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринаётгани ва бундай интилишларнинг қандай салбий оқибатларга олиб келиши мумкинлигини эътибордан соқит қилиб бўлмайди. Жамиятда тинчлик ва барқарорликни издан чиқаришга, ўзаро адоват ва тўқнашувларга сабаб бўладиган бундай хатарларнинг олдини олишнинг битта йўли бор: ёшларимизни мустақил фикрлайдиган, оқни қорадан, дўстни душмандан ажратишга қодир бўлган, бизнинг қандай бой тарих ва меросга эга эканлигимизни англаб яшайдиган, имон- эътиқодли, миллий ва умуминсоний кадриятлар руҳида тарбия топган инсонлар этиб вояга етказишимиз, бу масалани ҳеч қачон иккинчи даражали вазифа деб билмаслигимиз керак... “Ёшлар – бизнинг келажагимиз. Келажагимизнинг мустаҳкам бўлиши эса ана шу ёшларнинг дунёқараши ва билим савияси ҳозирги давр талабларига тўла жавоб бера олиши билан

бевосита боғлиқдир. Шиддат билан ривожланиб бораётган ахборотлар дунёсида ҳар бир ёш ўз вақтини тўғри тақсимлай олиши жуда муҳим ҳисобланади. Шу ўринда ҳақли савол туғилади. Хўш, «келажагимиз» нима билан машғул? Уларни бугунги кунда нима қизиқтиряпти?

Бу саволлар ҳар бир ақли расо инсонни ўйлантирмасдан қолмайди. Қаерга қараманг ёшлар кўлида уяли телефон, лекин уни меъёридан ортиқ ишлатиш инсон организми учун зарарли эканлиги ҳақида ахборот воситаларида бир неча бор огоҳ қилишларига қарамай биз ота-оналар, мураббийлар бепарволик қилмаяпмизми? Эътибор беринг, ҳозирги кунда ўқувчиларимизнинг қарийб 90 фоизи «одноклассники» сайтга кириб бекорчи гапларни ёзиш билан овора эканини кўришимиз мумкин. Бу билан ушбу сайт муаллифларини айбламоқчи эмасмиз. Чунки бу нарса узоқдагини яқин қилиб, анчадан бери кўришмаган синфдошлар, кўнгли яқин кишилар суҳбатини боғлайди. Ахир атомнинг кучини Эйнштейн яхши ниятда кашф этган. Унинг даҳшатини, одамзотга катта хавф солишини хаёлига ҳам келтирмаган-ку?

Шунинг учун ота-оналар вояга етмаган фарзандингизни уяли телефонини бир очиб кўрсангиз, бепарволигимиз нималарга олиб келиши ҳақида яна бир бор ўйлаб кўрардик. Ҳамма нарсани, асалнинг ҳам ози ширин. Интернетнинг ижобий томони жуда кўп. Ундан оқилона фойдаланиш керак холос.

Хулоса қилиб айтганда ахборот оламидаги устунлик кўп нарсани ҳал этадиган бугунги вазиятда мустақил онг ва мустақил фикрга эга бўлган шахсни тарбиялаш масаласи нафақат маънавий, керак булса, муҳим сиёсий аҳамият касб этади. Бу ўта муҳим вазифани амалга оширишда таълим-тарбия тизими, ижтимоий-сиёсий, маънавий-мафкуравий масалалар билан шуғулланадиган идоралар, давлат ва нодавлат ташкилотлари, сиёсий партиялар ўз ҳиссасини кўшиши, бу каби ҳолатларга қарши курашишнинг мустақкам ҳуқуқий асосларини яратиш муҳим аҳамият касб этади. Аввало илмий-назарий билимларни эгаллаш талаб этилади. Қадимий манбамиз “Авесто”да “Билим-кўзнинг чироғи”-деб уқтирилган. Бунинг маъноси шуки, фақат билим воситасида инсоннинг кўзи очилиши, яъни мустақил фикр ва дунёқарашга эга бўлиши мумкин, фақат мустақил фикрга ва дунёқарашга эга бўлган одам бирёклама, ғаразли фикрларни фарқлай олади. Бу “фикрга қарши фикр” тамойилининг мезонидир. Демак, қайси томоннинг енгишини пировард натижада илм, қонун ва маънавиятга асосланган тарғибот ва ташвиқот ҳал қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Халқаро хотин-қизлар байрамига бағишланган учрашувдаги нутқи.
<http://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-khal-06-03-2017>

2. М.Сафаров, Э.Бахт. Сабаблар ва оқибатлар. Информацион уруш ва ундан мақсад. Қонун ҳимоясида. Т.: Ўзбекистон республикасининг бош прокуратурасининг оммабоп юридик журнали 2005.Б-12.

3. Миллатлараро дўстлик ва ҳамжиҳатлик – халқимиз тинчлиги ва фаровонлигининг муҳим омилидир. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Республика байналмилал маданият маркази ташкил этилганининг 25 йиллигига бағишланган учрашувдаги нутқи.

4. А. Тулепов. Интернетга ин қурган ўргимчаклар. Т.:Мовароуннаҳр, 2015. Б;4

5. «Интернетдаги таҳдидлардан ҳимоя» китобидан олинди.

6. Каримов И.А Юксак маънавият-енгилмас куч. –Т.. Маънавият, 2008 й. - 11 б

7. Шукурова Д. Ахборот ва жамият.//Миллий тикланиш, 2009 йил 29 июль